

РЕЗОЛЮЦІЯ

ІХ Делегатського з'їзду ґрунтознавців та агрохіміків України
(м. Миколаїв, 30 червня - 4 липня 2014 р.)

Враховуючи винятково важливу значущість ґрунтових ресурсів для забезпечення економічної, продовольчої та екологічної безпеки країни, ІХ делегатський з'їзд ґрунтознавців та агрохіміків України відбувся під девізом "Охорона ґрунтів – основа сталого розвитку України".

Українське товариство ґрунтознавців та агрохіміків (УТґА) об'єднує близько дев'ятисот членів, які активно працюють у науковій, освітянській та виробничій сфері у галузі ґрунтознавства, агрохімії, меліорації, лісового та водного господарства, тощо. Доповіді учасників з'їзду, їх обговорення та наукові дискусії, що відбулися, засвідчують зростання розуміння значущості ґрунтів для гармонійного розвитку нашого суспільства, забезпечення економічного добробуту та запобігання екологічних негараздів. Поряд із цим, у виступах делегатів червоною стрічкою проходила велика стурбованість подальшою долею ґрунтів України, особливо чорноземів, необхідністю їх збереження та захисту від деградаційних процесів, що поглиблюються. Погіршення стану ґрунтового покриву тісно пов'язано із кризовими явищами у соціально-економічній сфері і, водночас, це може спричинити їх поглиблення у майбутньому.

За період 2010-2013 рр. членами УТґА проведено певну організаційну, наукову та виховну роботу для підвищення статусу ґрунтів у суспільному житті, привернення уваги до питань їх збереження, поглиблення наукових знань про сучасний перебіг ґрунтових процесів, упровадження інноваційних способів відтворення та підвищення ґрунтової родючості.

З метою законодавчого закріплення правового статусу ґрунту було розроблено проект Закону України «Про збереження ґрунтів та охорону їх родючості», яким передбачено затвердження основних принципів державної політики та правил, які б гарантували збереження унікального ґрунтового покриву країни, його екологічних і продукційних функцій та створення необхідних умов для ефективного використання ґрунтових ресурсів без негативних наслідків для наступних поколінь. Виконуючи рішення VIII з'їзду УТґА (Житомир, 2011 р.), було розроблено та направлено до відповідальних органів центральної виконавчої влади такі програмні документи, як Стратегія збалансованого використання, відтворення і управління ґрунтовими ресурсами України, оновлений проект Національної програми охорони ґрунтів України, проект Державної цільової програми «Великомасштабне дослідження ґрунтового покриву України». З'їзд наголошує на необхідності прийняття цих важливих документів як основи формування нової державної політики у сфері збереження та використання ґрунтових ресурсів.

Використанню потенціалу родючості ґрунтів України перешкоджає відсутність та застарілість інформації про ґрунтовий покрив господарств. Основним джерелом такої інформації є великомасштабне ґрунтове

обстеження, проведене в Україні у 1957-61 рр. з коригуванням у 70-80 роки. З того часу ґрунтовий покрив зазнав значних змін, багато матеріалів втрачено, а без достовірної інформації про сучасний стан ґрунтів не може бути ефективною їх охорони від деградації, об'єктивного оцінювання агровиробничих якостей, бонітування та грошової оцінки земель та, загалом, раціонального використання.

Протягом останніх чотирьох років питання охорони та раціонального використання ґрунтів і земель неодноразово розглядали на парламентських слуханнях, засіданнях Президії та бюро Президії НААН, НТР Мінагрополітики та Держводагентства, тощо. Цю практику необхідно продовжувати й надалі та висувати аналогічні ініціативи на регіональному рівні, розширюючи коло організацій та установ, відповідальних за стан ґрунтів та їхню родючість, створюючи науково-виробничі кластери для вирішення проблем охорони ґрунтів та збереження їхньої родючості. Поряд із цим, для зміни практики відомчого відношення до ґрунтових ресурсів з'їзд вважає за доцільне поєднати функції обліку, інвентаризації, контролю, охорони, моніторингу, оцінки якості ґрунтів та земель у єдиному державному органі з максимальним залученням до співпраці наукових та громадських організацій.

Делегати з'їзду наголошують, що вітчизняному агровиробникові потрібні вагомі економічні стимули для ощадливого використання ґрунтів та відновлення їх родючості. У свою чергу, українськими ґрунтознавцями та агрохіміками, членами товариства розроблено чимало інноваційних ресурсоощадних технологій виробництва та застосування добрив та меліорантів, відтворення та підвищення родючості солонцюватих, засолених, забруднених, кислих та інших ґрунтів із незадовільними властивостями, що не тільки здешевлює ці заходи, але й робить їх економічно вигідними. Ці розробки викладено у численних наукових монографіях, концепціях, збірниках, посібниках, рекомендаціях, настановах, стандартах, технічних умовах та інших виданнях, підготовлених за звітний період.

З'їзд констатує, що з огляду на важливість формування єдиного інформаційного простору необхідна більш тісна співпраця з міжнародними організаціями, такими, як міжнародний союз наук про ґрунти (IUSS), глобальне та європейське ґрунтове партнерство, європейська та євразійська спілка ґрунтознавців, тощо. Інформація про ґрунти та їхній стан має бути доступною, об'єктивною, постійно поновлюваною, оскільки має важливу суспільну значущість.

За минулий період в українському ґрунтознавстві та агрохімії набули розвитку нові наукові напрями, за якими захищено ряд докторських та кандидатських дисертацій. Підготовка наукових кадрів вищої кваліфікації наразі є одним із пріоритетів роботи товариства, так само, як і посилення освітянської та просвітницької діяльності. З'їзд підкреслює важливість здобування базових ґрунтово-агрохімічних знань для усіх фахівців агрономічного, біологічного та екологічного профілів. Для цього у системі вищої освіти класичне викладання ґрунтознавства та агрохімії доцільно

доповнювати новими дисциплінами, які висвітлюють останні досягнення та тенденції розвитку цих наук. Набуття сучасних знань про ґрунти та їх родючість повинно починатися зі шкільного курсу, який є першою ланкою підготовки повноцінних фахівців у майбутньому.

З урахуванням викладеного, з'їзд ПОСТАНОВЛЯЄ:

1. Схвалити проведену УТГА під керівництвом Президії Центральної ради організаційну, просвітницьку, науково-методичну та науково-практичну роботу і вважати її задовільною.

2. Основними пріоритетними напрямками наукової та науково-практичної діяльності Товариства на наступний період вважати такі:

- розвиток теоретичних і методологічних основ ґрунтознавства та агрохімії як фундаментальних наук;
- розроблення моделей збалансованого використання, відтворення і сталого управління ґрунтовими ресурсами України для забезпечення гармонійного співвідношення між антропогенним навантаженням і природним потенціалом ґрунтів;
- удосконалення класифікації ґрунтів і гармонізація з міжнародними та європейськими, діагностування та параметризації ґрунтово-екологічних зв'язків як основи сучасного агрономічно орієнтованого районування земель та обґрунтування спеціалізації аграрного сектору економіки;
- науково-методичний супровід великомасштабних досліджень ґрунтового покриву, осучаснення та підвищення інформативності ґрунтово-картографічних даних, створення інноваційних технологій та методів отримання, оновлення, упорядкування та опрацювання кадастрової, картографічної та аналітичної інформації про ґрунти з метою оцінювання їхньої якості та агроінвестиційної привабливості;
- розвиток системи моніторингу ґрунтів, гармонізованої з європейським досвідом, з використанням сучасних ГІС-технологій, наземних і дистанційних засобів;
- дослідження біопротекторних функцій ґрунтового покриву в аспектах секвестрації вуглецю, депонування і транзиту полютантів, регуляції гідрологічного режиму ландшафтів, оптимізації біологічних процесів в агроєкосистемах;
- максимальне використання у землеробстві біологічних чинників підвищення родючості ґрунтів, розроблення нових біопрепаратів удобрювальної дії та інтегрованих технологій їх застосування;
- прогнозування еволюції ґрунтів за різних сценаріїв господарчої діяльності, математичне, імітаційне і педотрансферне моделювання, термодинаміка процесів обміну в системі «атмосфера-ґрунт»;
- розроблення новітніх ефективних і ґрунтозберезувальних заходів з обробітку, удобрення, меліорації, захисту ґрунтів від ерозії, переущільнення, інших видів деградації;

- розроблення нових методів управління кругообігом макро-, мезо- і мікроелементів у агроекосистемах, забезпечення їх оптимального співвідношення у процесі мінерального живлення рослин, адаптації сільськогосподарських культур до несприятливих погодних умов, поліпшення якості сільськогосподарської продукції;
- ґрунтово-екологічне обґрунтування реконструкції та модернізації меліоративних систем, розроблення сучасних адаптивно-ландшафтних агротехнологій застосування комплексу меліоративних заходів – протидеградаційних, водорегуляторних, радіопротекторних, тощо;
- науково-методичне забезпечення техніко-технологічної модернізації агрохімічного супроводу землеробства та розвитку агрохімічного сервісу в Україні, підвищення коефіцієнта корисної дії добрив;
- стандартизаційне, нормативне та метрологічне забезпечення наукових досліджень і робіт у сфері ґрунтознавства, агрохімії та охорони ґрунтів, гармонізації національної та міжнародної нормативної бази.

3. Новообраній Центральній раді доручити:

- посилити роботу Товариства з органами центральної виконавчої влади, місцевого самоврядування і громадськими організаціями. Сприяти авторитету Товариства у вирішенні проблем збереження ґрунтового покриву як найважливішого національного багатства України;
- спрямувати зусилля Товариства на створення в Україні сучасної державної системи управління ґрунтовими і земельними ресурсами, інформаційне забезпечення урядових структур та землекористувачів більш повною, точною та своєчасною інформацією про склад та якість ґрунтів для визначення їх агровиробничих можливостей, поліпшення заходів з підвищення родючості ґрунтів та попередження їх деградації, удосконалення податкової політики та оцінки земель, підвищення ефективності виробництва;
- всебічно підтримати доцільність прийняття Закону України «Про збереження ґрунтів та охорону їх родючості», забезпечити його громадську підтримку та обговорення. Брати активну участь у здійсненні експертної оцінки інших законопроектів щодо їхнього впливу на збереження родючості та охорону ґрунтів;
- забезпечити науковий супровід розгляду та прийняття Національної програми охорони ґрунтів, прийняття та виконання регіональних програм з охорони ґрунтів та земель;
- винести питання доцільності створення в Україні Служби охорони ґрунтово-земельних ресурсів на громадське обговорення у засобах масової інформації, на конференціях, форумах, у соціальних мережах, тощо. Порушити питання про залучення організацій та установ у сфері ґрунтознавства та агрохімії до здійснення екологічного контролю та надання їм відповідних повноважень;

- звернутися до Міністерства аграрної політики та продовольства України щодо прискорення підготовки нормативно-методичної та кадрової бази проведення великомасштабного обстеження ґрунтів, забезпечення картографічної основи ґрунтових обстежень та зняття з топографічних карт масштабу 1:10000 грифу секретності;
- прискорити розроблення нової класифікації та номенклатурного списку ґрунтів України, протягом 2 років провести їх обговорення на відповідній комісії УТГА, експертизу в наукових установах та вищих навчальних закладах для надання офіційного статусу;
- порушити питання удосконалення порядку допуску організацій та установ до паспортизації та ґрунтових обстежень, зокрема, необхідність наявності у штаті ґрунтознавця із досвідом роботи за спеціальністю не менше 5 років. Для підвищення науково-методичного рівня агрохімічної паспортизації запропонувати залучати наукові установи до проведення цих робіт в Україні;
- звернутися до Кабінету Міністрів України із клопотанням переглянути склад відомств – виконавців моніторингу земель і доручити у подальшому координацію робіт з моніторингу земель Міністерству аграрної політики та продовольства України разом з Міністерством екології та природних ресурсів України, а наукове забезпечення робіт – Національній академії аграрних наук України;
- звернутися до НААН щодо розгляду на Президії НААН Національної програми охорони ґрунтів України, початку робіт з великомасштабного дослідження ґрунтів в господарствах академії, розгляду Концепції та методики моніторингу ґрунтів на спільному з НАН засіданні Міжакадемічної ради;
- всебічно сприяти відродженню та інноваційно-інвестиційному розвитку меліорації ґрунтів в Україні, удосконаленню організаційно-правових, нормативно-методичних і технологічних підходів до меліорації земель. Проекти меліорацій і меліоративного упорядкування ландшафтів, диференційний вибір і адаптація технологічних рішень, режими експлуатації меліорованих земель в обов'язковому порядку необхідно розробляти на інформаційній основі еколого-меліоративного моніторингу з обов'язковим проведенням всебічної, виваженої і неупередженої експертизи їхньої еколого-економічної ефективності і біогеоценотичної адаптованості;
- порушити питання про удосконалення методики бонітування ґрунтів, порядку відшкодування втрат за погіршення родючості та якості ґрунтів, розроблення технічного регламенту заходів з охорони ґрунтів та їх родючості у сільськогосподарському виробництві та надання їм статусу нормативно-правових документів;
- посилити впровадження автоматизації в агрохімічні дослідження та у виробництво. Сприяти проведенню польових дослідів на базі холдингів

та корпорацій з використанням нових видів сільськогосподарської техніки, добрив та засобів захисту рослин;

- ініціювати перегляд та удосконалення нормативів допустимого антропогенного навантаження на ґрунтовий покрив, розроблення та впровадження системи екологічного нормування в Україні, упорядкування протиерозійних заходів та рекультивації ґрунтів;
- посилити просвітницьку ґрунтоохоронну роботу на всіх рівнях (регулярне видання Національної доповіді про стан ґрунтів та їх родючості, науково-публіцистична діяльність, активна співпраця з громадськими екологічними організаціями, популяризація знань про ґрунти у суспільстві, залучення новітніх освітянських технологій). Започаткувати підготовку видання з історії розвитку та видатних вчених у вітчизняному ґрунтознавстві та агрохімії;
- удосконалити структурно-організаційну діяльність Товариства щодо посилення навчальної складової та звернутися до Міносвіти України щодо збільшення на факультетах природничого напрямку обсягу годин з вивчення ґрунтознавства, відкриття напрямку підготовки «ґрунтознавство та агрохімія» на рівні бакалавра. Забезпечити створення нових електронних підручників у галузі ґрунтознавства та агрохімії, з використанням матеріалів доповідей з'їзду;
- посилити міжнародну співпрацю у сфері ґрунтознавства, агрохімії та охорони ґрунтів шляхом гармонізації методів досліджень і термінології, підготовки спільних проєктів, освітянських програм, обміну фахівцями тощо;
- ініціювати проведення науково-практичної конференції «Біологія ґрунтів» на базі Інституту екології Карпат (м. Львів) та її систематичне (раз на два роки) проведення у подальшому;
- сформувати структуру УТГА, склад комісій та підкомісій. Узгоджувати плани роботи УТГА з Науковою Радою з проблем ґрунтознавства НАН України. Сприяти залученню до Товариства нових членів, організації нових відділень.

4. Опублікувати структуру УТГА та інформацію про роботу з'їзду в черговому «Бюлетені УТГА», міжвідомчому тематичному збірнику «Агрохімія ті ґрунтознавство» та журналі «Ґрунтознавство».

5. Звернутися до Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Ради національної оборони України за підтримкою ініціатив, спрямованих на охорону та збереження ґрунтів України.

З'їзд висловлює щире подяку адміністрації та співробітникам Миколаївського національного аграрного університету за створення сприятливих умов для проведення засідань та наукових дискусій, цікаву польову екскурсію з огляду ґрунтів і ландшафтів Миколаївщини, насичену культурну програму.

3 липня 2014 р.